

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI
TƏHSİL NAZIRLIYI

MİLLİ TƏHSİL
TEKNOLOGİYALARI
MƏRKƏZİ

UŞAQ OYUNCAQLARINA OLAN GİGİYENİK TƏLƏBLƏR (Metodik vəsait)

SAĞLAM TƏHSİL – SAĞLAM MİLLƏT

TƏHSİLƏLƏNƏNİN SAĞLAMLIĞINI QORUYAN, TƏLİM VƏ YARADICILIQ NƏİYYƏTLƏRİNİ
YÜKSƏLDƏN TƏHSİL TEKNOLOGİYALARI

Uşaqların həyatında və tərbiyəsində oyun və oyuncaqların rolu

Oyuncaqlar uşaqların hər tərəfli inkişafına xidmət edən, onları əyləndirən, həmçinin onlarda əqli, mənəvi, estetik vərdişlərin əsasını qoyan vasitələrdir. Vaxtının çox hissəsini oyuncaqlarla oynayaaraq müxtəlif oyunlarla keçirən uşaq, onu əhatə edən xarici aləmi dərk edir, mühit dəyişikliklərini izləyir, təbiət hadisələri ilə tanış olur və onun xassələrini öyrənir.

Oyuncaqlar uşaqların nitqinin, düşüncəsinin və bədii yaradıcılığının rüşeymlərini əmələ gətirərək formalaşdırır, eyni zamanda müsbət emosiya mənbəyidirlər.

Oyun və oyuncaqlar müasir materialların və texnologiyaların tətbiqi ilə yara- dılmalı, istənilən yaşda uşağın hərtərəfli inkişafına kömək etməli, onların fiziki və psixi sağlamlığına zərər vurmamalıdır. Uşağı yaş çərçivəsindən kənara çıxan əməllərdən - aqressivlik, qəddarlıq, qeyri-əxlaqi, zor tətbiq etmə, seksual xarak- terli hərəkətlərə maraqlı oyaqdan oyun və oyuncaqların zərərli təsirindən qorumaq lazımdır.

Oyun və oyuncaqların uşaqların morfo-funksional xüsusiyyətlərinə uyğun olması

Tərbiyə vasitəsi olaraq oyuncaqların seçilməsi uşağın yaş xüsusiyyətlərinə əsas- lanmalı və fizioloji-gigiyenik tələblərə cavab verməlidir.

Uşaqların morfofunksional xüsusiyyətlərinə, qavrama və intellektual qabiliyyət- lərinə uyğun olaraq oyun və oyuncaqlar 5 qrupa bölünür:

- 1 yaşa qədər olan (erkən)
- 1 yaşdan 3 yaşa qədər olan (körpə)
- 3 yaşdan 6 yaşa qədər olan (məktəbəqədər yaşlı)
- 6 yaşdan 10 yaşa qədər olan (kiçik məktəb yaşlı)
- 10 yaşdan 14 yaşa qədər olan (orta məktəb yaşlı)

Həyatın birinci ilində uşaqlarda görmə və eşitmə analizatorları, səs reaksiyaları və bədən vəziyyətini dəyişdirməyə imkan verən əsas hərəkətlər: oturma, ayaqüstə durma, düşmə, əllərlə çəpərdən tutma və s. inkişaf edir.

Bu yaşda olan uşaqlarda tərbiyə işi göstərilən hərəkəti funksiyaların inkişafına sə- bəb ola bilən oyuncaqlar vasitəsilə qurulur.

Həyatın ilk aylarında oyuncaqları uşaqların döş qəfəsi səviyyəsində, əlləri çatacaq məsafədə asmaq lazımdır. 4-5 ayında uşaq oyuncağı götürüb saxlaya bilir.

8-12 ay. Körpələrin iməkləməyə və yeriməyə başlamaları səbəbilə, uşaqlar üçün seçim edilə biləcək ən yaxşı oyuncaqlar qırılmayan, lakin səs çıxaran rəngli toplardır. Ayrıca bu dövrdə çarpıb geri döən oyuncaqlar və ya itələmə, çəkmə ilə gedə bilən təkərli heyvanlar, avtomobillər körpələr üçün ən münasib oyuncaqlardır.

15-18 ay. Uşağın gəzməyə başlaması ilə bir otaqdan digərinə keçməsi asanlaşır. Bu dövrdə əlinə keçirdiyi əşyaları bir otaqdan digərinə daşıya bilir. Bu səbəblə çəkildə, itələndiyində səs çıxaran, musiqi çalan avtomobillər, təkərli, yumşaq tüklü heyvanlar körpələr üçün ən uyğun və ən çox seçim edilən oyuncaqlardır.

2-3 yaş. Uşaqlar ətraflarında yaşadıkları gündəlik hadisələri səhnələşdirilmiş formada etməyə başlayırlar. Bu səbəblə, bu dövrdəki uşaqlar üçün ən uyğun oyuncaqlar onların dramatik oyunlarda istifadə etdiyi dəyişik ölçülərdə olan, müxtəlif kuklalar, televizor pultları, mətbəx, dülgərlik, təmizlik vasitələri (kürək, süpürgə), bağ alətləri, heyvan, nəqliyyat dəsti (qatar yol, körpü, dəmiryolu), həkim vasitələri ən uyğun oyun vasitələri.

3-4 yaş. Uşaqların dayaq-hərəkət aparatının inkişafının artması və hərəkətlərinin daha da təkmilləşməsilə əlaqədar onlar enib qalxməğı, üç təkərli velosipedə minməyi və dırmaşmağı çox xoşlayırlar. Bu dövrdə yellənən at, pedallı avtomobil, təkərli velosiped, yük avtomobili ən uyğun oyun vasitələrindəndir.

Sonralar oyuncaqlar tədricən mürəkkəbləşir, uşaqların yaş və cins xüsusiyyətləri nəzərə alınaraq tərtib olunurlar.

Sonrakı illər uşaqlar ətraf aləmi daha fəal qavramağa başlayır. Onlarda nitq inkişaf edir, hərəkətlər təkmilləşir. Bu yaş dövründə daha müxtəlif və mürəkkəb oyuncaqlardan - mozaikalar, çubuqlar, kubiklər, tikinti materialları, inkişafetdirici oyuncaqlardan istifadə etmək lazımdır.

Gigiyenik nöqteyi nəzərdən oyuncaqların növlərə bölünməsi

• Yenidəğulmuşlar və körpə yaşlı uşaqlar üçün cingildəyən, çarpayıdan asılan, vanna otaqları və ya açıq suda istifadə edilən, o cümlədən hava ilə doldurulan oyuncaqlar.

• Bədii oyuncaqlar: gəlin-ciklər, insan və heyvan fiqurları, həmçinin yumşaq içlikli oyuncaqlar.

• Musiqili oyuncaqlar, səs çıxaran (stolüstü alətlər, avtomatik silahlar və s.).

• Optik oyuncaqlar (binokl, görücü borular, stereoskop, filmskop).

• Stolüstü - o cümlədən stolüstü çap olunmuş, düşündürücü, oyuncaq elementləri ilə kombinə edilmiş kitab nəşrləri.

• Elektromexaniki və 24 V-a qədər gərginliklə işləyən oyuncaqlar.

• Uşaq yaradıcılığı üçün əşyalar (qələmlər, rəngli karandaş və flomasterlər, şəkil çəkmək üçün boya, o cümlədən barmaq rəngləri, yapışqanlar, lak, plastik modelləşdirici kütlələr, palçıq, sənətkarlıq, layihələşdirici, modelləşdirici, təltifedici – dekorlaşdırıcı, şəkil çəkmək üçün kağız, karton, rəngli kağız, o cümlədən məxməri, təbəşirlər, və s.).

• Müxtəlif bilik sahələri üzrə təcrübə aparmaq, diqqəti cəlb etmək (fokus) üçün yığım

• Gündəlik oyun əşyaları:

- öz arxasınca çəkmək üçün oyuncaqlar

- soyuq silah növlərinin oxşarları (bıçaq, qılınc, balta, oyun üçün hədəf və s.)

- müdafiə vasitələri üçün oyuncaqlar (dalğic maskası, mühafizə eynəsi, dəbilqə və s.)

- bəzəkli oyuncaqlar (başlıqları olan metaldan hazırlanmış top mərmisi və s.)

- bəzədilmiş kinetik enerjili yaylı silah və tapançalar, arbaletlər, nəfəs silahları,

özütənlər

- uçan oyuncaqlar (hava ilanları və s.)

- İri qabaritli oyuncaqlar:
- Uşağın özünün də yerləşə biləcəyi (oyuncaq çadırı, kukla teatrı və s.)

- Uşağın özünün hərəkət etdirə biləcəyi (özü yeriyən maşınlar, rolidlər, yerdən hündürlüyü 635 mm-dən az olan velosipedlər, avtomobillər, sankilər, rollerlər, xizəklər və s.);

- Hərəkət üçün nəzərdə tutulmayan (yellənən at, sürüşkən və s.);

- asılmış yelləncəklər;

- ağır hərəkətsiz oyuncaqlar, uşaq üstünə çıxmaqla hərəkət edən (çəkisi 5 kq-dan çox olan-döşəmə oyuncaqları)

- Yolka bəzəkləri o cümlədən süni yolkalar.

- Karnaval məmulatları, bər-bəzəklər.

Uşaq oyuncaqlarına olan gigiyenik tələblər

Oyuncaqlar elə işlənib hazırlanmalıdır ki, onlar təyinatla müvafiq istifadə olunarkən uşaqların və onlara qulluq edən şəxslərin sağlamlığı və həyatı üçün təhlükə törətməsin.

Uşaq oyuncaqlarına olan gigiyenik tələblər onların hazırlandığı materiallara, forma və konstruksiyasına, həmçinin istehsal olunmasına və realizasiyasına aiddir.

Oyuncaqların hazırlanması üçün tətbiq olunan materiallara olan gigiyenik tələblər

- Oyuncaqların hazırlanması üçün tətbiq olunan materialın tərkibinə insan sağlamlığı üçün zərərli və zərərli maddələr daxil olmamalıdır.

- Oyuncaqların istehsalı üçün hər növ xammal və materiallardan istifadə etməyə icazə verilir ancaq o şərtlə ki, onlardan ayrılan (havaya və model mühitinə) kimyəvi və zərərli maddələrin miqdarı içməli su və qida məhsulları ilə təmasda olan məmulatlar ilə bərabər tutulanlar üçün müəyyən edilmiş normadan artıq olmasın (Əlavə).

- Oyuncaqlar hazırlanan materiallar təmiz olmalı, infeksiya mənbəyi olmamalıdır. Oyuncaqları hazırlanmasında istehsalat tullantı materiallarından (təkrar emal) istifadəyə icazə verilir. Lakin utilin (istifadə olunmuş materialların tullantısı) tət-

biqinə yol verilmir.

- Oyuncaqların hazırlanmasında ağac, metal, karton, parça kimi materiallar tətbiq olunur. Bu zaman rütubətliyi 12%-dən çox olan ağacdən istifadə olunmasına icazə verilmir.

- Rezin oyuncaqları hazırlamaq üçün isə yalnız “iaşə rezininə” icazə verilir.
- Xəz, dəri, tük kimi materiallar ancaq baytar xidmətinin müvafiq icazəsindən sonra tətbiq edilir və istifadədən qabaq yaş üsulla dezinfeksiya olunurlar.
- 3 yaşa qədər uşaqlara təbii xəz, dəri, şüşə, xovlanmış rezin, karton və kağız, 3 mm və az ölçüdə və nəm mühitdə ölçüsü 5%-dən çox böyüyən materialdan olan dənələrin (doldurmaq üçün) oyuncaqların hazırlanmasında istifadəsinə yol verilmir.
- Hal-hazırda oyuncaqların istehsalında kimyəvi, polimer materialların tətbiqi üstünlük təşkil edir – 80 % yuxarı. Bunlar yüngül, rəngbərəng, bəzəkli, elastik olmaqla yanaşı, asan yuyulurlar. Eyni zamanda onların tamlığı pozulan zaman özlərindən ətraf mühitə xeyli miqdarda zərərli kimyəvi maddələr xaric edə bilirlər.
- Belə oyuncaqların istehsalı üçün “Oyuncaqların hazırlanması üçün istifadə olunan materiallar” siyahısına daxil edilmiş və gigiyenik cəhətdən rəy verilmiş polimer materiallar (polistirol, polietilen, polipropilen, dakril, sevilen, vinilli dəri, ftorlon və b.), polimer plyonkalar (polivinilxloridli, polietilen, polietilin-poliamidli, sellofan və b.), rezin, kauçuk, həmçinin laklar, rənglər, emallar, digər materiallar istifadə oluna bilər.
- Nəfəsli musiqi oyuncaqlarının ağız boşluğuna alınan hissəsi asan dezinfeksiya olunan, özünə nəm çəkməyən plastik materiallardan hazırlanmalıdır.
- Oyuncaqların mühafizə-dekorativ örtüyü seliyyə, tərə, nəmə qarşı davamlı olmalıdır.
- Oyuncaqların səthi zərərli maddələrlə örtülməməlidir.
- Optik oyuncaqların (binokl, filmoskop, kalendoskop və b.) eynək obyektlərini hazırladıqda polietilen materiallar istifadə olunmalıdır.
- Bütün oyuncaqlar yanğına qarşı təhlükəsiz, oda davamlı olmaqla yanaşı, yəni nəfəs almayan yayılma sürəti dəqiqədə 500 mm-dən çox olmamalıdır.

Oyuncaqların formasına və konstruksiyasına olan gigiyenik tələblər

Oyuncaq formasına və konstruksiyasına görə rahat və təhlükəsiz olmalı, səthi hamar və düz, kənarları yaxşı düzəldilmiş, çıxıntılı iti ucları kütləşdirilməli, kiçik, asan ayrılan hissəcikləri olmamalıdır.

- Oyuncaqların səthinin kələ-kötür, çat, qeyri-hamar olmasına icazə verilmir. 3 yaşına qədər uşaqlar üçün metal, ağac və digər sərt materiallardan hazırlanmış hissəciklər oyuncaqlara elə möhkəm bərkidilməlidir ki, onu ayırmaq, qoparmaq və dağıtmaq mümkün olmasın.

- Oyuncağın hazırlanmasında istifadə olunan bərkidici hissələr – mismar, şurup onun kütləsində itirilməlidir.

- Sökülüb-yığılan oyuncaqların konstruksiyasında (piramida, təkər yığımı, mil üzərində yerləşdirilən kürəciklər və b.) detalların diametri 32 mm-dən az olmamalıdır.

- Oyuncaqlar və onun tərkib hissəsi, həmçinin möhkəm bərkidilmiş detallar təyinatı uyğun istifadə edildikdə yaranan mexaniki yükə davamlı olmalı, dağılmamalı və istehlak xüsusiyyətini saxlamalıdır. Bütün bu detallar (burun hissəsi, səs qurğusu və s.) 10 kq-lıq yükün təsirindən qopub ayrılmalıdır.

- Oyuncaqların hazırlanması üçün materialın (ağac, metal, parça və s.) təzələri (həm bütöv, həm də istehsalat tullantıları şəklində) tətbiq olunur.

- Oyuncaqların içərisi doldurulan zaman bərk və yaxud iti yad cisimlərdən (metal qırıntıları, mismar, ağac doğrıntıları, şüşə qırıntıları, plastik və s.) istifadə edilməməlidir. Naxış elementlərinin ölçüsü 3 mm-ə qədər olarsa, daxili örtüyə salınmalıdır.

- Cingiltli oyuncaqların içərisinə doldurulan səs salan hissəciklərin diametri 5 mm-dən kiçik olmamalıdır.

- Oyuncaqlara doldurulmuş məhlul axmamalıdır.

- Oyuncaqların hərəkət edən hissəsi travma riski yaratmamalı, həmin mexanizmlər uşaqlar üçün əlçatan olmamalıdır.

- Yumşaq oyuncaqların tikilişi sadə olmalı, içərisinə doldurulan materialda bərk və iti yad cisimlər olmamalıdır.

- Ərzaq məhsullarına bərkidilən və ya satışa ərzaqla birlikdə çıxarılan oyuncaqlar ayrı qablaşdırılmalı və uşağın tənəffüs yoluna düşməyəcək ölçüdə olmalıdır.

- Plastik oyuncaqların qablaşdırılmadan ərzaq məhsulunun qabının xaricində yerləşdirilməsinə icazə verilir.

- Uşağın ağız boşluğu ilə təmasda olan, səsli (zıncırov və s.) oyuncaqların səthinin rənglənməsinə və yazılmasına icazə verilmir.

- Oyun üçün hava keçirməyən materialdan hazırlanmış uşağın başını tamamilə örtən maska və şlemlər ventilyasiyanın az olması səbəbilə uşaqda boğulma riski törətməyəcək şəkildə hazırlanmalıdır.

- Stolüstü çap oyunlarında mətn rəng fonuna uyğun kontrast çap edilməlidir. Rəqəmlər və hərfi işarələr qara rəngli və ya qara relyefli olmalıdır. Gigiyenik cəhət-

dən fon üçün əsaslandırılmış optimal rənglər aşağıdakılardır: mavi, yaşıl, sarı-yaşıl, sarı, narıncı, narıncı-qırmızı. Stolüstü çap oyunlarında oxunması nəzərdə tutulan hərflərin hündürlüyü 10 yaşına qədər uşaqlar üçün 2,3 mm-dən, 10 yaşından yuxarı olan uşaqlar üçün isə 1,75 mm-dən az olmamalıdır.

- Optik oyuncaqlar (binokllar, filmoskoplar və b.) hazırlanması və istifadəsi zamanı onların görmə üzvünün gərginliyini törətməyəcəyinə, əşyanın sürətinin təhrif olunmayacağına, sayırışma və s. yaratmayacağına əmin olmaq lazımdır. Onların böyütmə gücü hərflərin hündürlüyünə görə 2,75 mm-dən (əsas cizgidən) kiçik, gözlə baxma zamanı isə əşyanın gözə yaxınlaşdırılması 250 mm-dən yaxın olmamalıdır.

- Filmoskopun okulyarı əşyanı 6 dəfə və daha çox böyütməlidir.
- Oyuncaq filmoskoplarında baxmayan gözü işıqdan mühafizə etmək məqsədilə gözdən 15 mm aralıda gözə baxan tərəfi tünd və ya donuq şəkildə xüsusi qapaq olmalıdır.

- Işıq diodlu oyuncaqlar zərərli şüalanma yaratmamalı, uşağın görmə üzvünə mənfi təsir göstərməməlidir. Lazer şüasının bütün növlərinin oyuncaqlarda istifadəsi qadağandır.

- Mikroelektrik mühərrikli oyuncaqlarda elektrik gərginliyi kiçik yaşlı uşaqlar üçün 12 V-dan, böyüklər üçün isə 18 V-dan artıq olmamalıdır.

- Nəfəsli musiqi oyuncaqlarının ağız boşluğuna alınan hissəsi asan dezinfeksiya olunan, özünə nəm çəkməyən plastik materialdan hazırlanmalıdır.

- Oyuncaqları istifadə edən zaman selikli qışaya, dəriyə, tənəffüs yoluna, gözə və ya mədəyə kimyəvi maddələrin düşməsi nəticəsində uşaqların sağlamlığına zərərli təsir riski yaratmamalıdır.

- Səsli oyuncaqlarda səs-küyün gücü 50 sm məsafədə 65 dB- dən çox, açıq havada istifadəsi nəzərdə tutulan oyuncaqlarda isə 75 dB-dən çox olmamalıdır.

- Suda oynamaq üçün nəzərdə tutulan iri ölçülü hava ilə doldurulan oyuncaqlar qalınlığı 0,5 mm-dən az olmayan polimer materialdan hazırlanmalıdır. Bu oyuncaqlar bir-biri ilə izolə edilmiş ən azı iki hava kamerasından ibarət olmalı və ən azı 300 n təzyiqə davam gətirməlidir.

- Təkrarlı və rolükli oyuncaqların ipləri düyün və ya düyünlü birləşmə ilə qurtarmamalıdır. 3 yaşına qədər olan uşaqlar üçün ipin qalınlığı 2 mm-dən az, ipin ucu isə kürəcik və ya silindrik əltutanla təmin olunmalıdır.

- Uşaqlar üçün nəzərdə tutulan maskaların xarici səthinin örtüyü tər və tüpürçəyin təsirinə davamlı olmalıdır.

- Travmatizmin profilaktikası məqsədilə “tufəng”, “tapança”, “top” və başqa tipli oyuncaqlarda atıcı güllə kimi iti əşya və partlayıcı maddələrdən istifadə olunması qadağandır. Atıcı güllələrin rezin və ya digər belə yumşaq plastik materiallardan hazırlanmış diametri 20 mm-dən az olmayan ucluq kimi qoruyucu hissəsi olmalıdır.

Oyuncaqların kütləsinə olan gigiyenik tələblər

Oyuncaqların kütləsi uşağın gücünə müvafiq olmalıdır.

Yaşa uyğun olaraq oyuncaqların kütləsi:

3 yaşa qədər uşaqlar üçün zıncrov və digər oyuncaqların kütləsi - 100 qr-dan, məktəbəqədər yaşlı uşaqlar üçün – 400 qr-dan, kiçik yaşlı məktəblilər üçün – 800 qr-dan artıq olmamalıdır.

Oyuncaqların orqanoleptik göstəriciləri

1 yaşa qədər uşaqlar üçün nəzərdə tutulan oyuncaqlarda qoxunun intensivliyi təbii şəraitdə və suya çıxmış şəkildə 1 bal, 1 yaşdan yuxarı uşaqlar üçün 2 baldan çox olmamalıdır.

3 yaşa qədər uşaqlar üçün nəzərdə tutulmuş, ağız boşluğu ilə təmasda olan oyuncaqlarda dad 1 baldan çox olmamalıdır. 1 bal intevsivlikli qoxu çox zəif olur, adətən hiss olunmur, amma təcrübəli mütəxəssislər (dequstatorlar) tərəfindən aşkar edilir. 2 bal intensivlikli qoxu bir qayda olaraq zəif olsa da, təcrübəli dequstator tərəfindən təyin edilir.

Oyuncaqların mühafizə-dekorativ örtüyünə olan gigiyenik tələblər

Oyuncaqları istifadə edən zaman selikli qışaya, dəriyə, tənəffüs yoluna, gözə və ya mədəyə kimyəvi maddələrin düşməsi nəticəsində uşaqların sağlamlığına zərərli təsir riski olmamalıdır.

Oyuncaqları rəngləyərkən aşağıdakı tələblərin gözlənilməsi vacibdir. Belə ki, tətbiq olunan lak və rənglər iysiz, sabunlu isti suda (60°C) və ya 2%-li xlorlu əhəng məhlulunda 5 dəqiqə ərzində yuyulduqda sürüşüb düşməyən möhkəm və yapışmayan nazik bərk qat yaratmalıdır. Həmin qat həmçinin tüpürcəyin və mədə şirəsinin analoqları olan zəif turşu və qələvi məhlullarına qarşı davamlı olmalıdır. Tərkibində kimyəvi məhsullar olan rəng, lak və digər materialların tətbiqi zamanı onlardan uşaq oyuncaqlarının hazırlanması üçün istifadə olunmasında icazə haqqında sənədlərin olması vacibdir.

Oyuncaqların rənglənmə fiksasiyasının davamlılığının təyini

Rənglənmə fiksasiyasını təyin etmək üçün oyuncaq nümunəsi isti (60°C), sabunlu suda, 2%-li xlorlu əhəng məhlulunda 3 dəqiqə müddətində yuyulmalı, sonra rənglənmə vəziyyəti təyin edilməlidir. Yuyulduqdan sonra oyuncaq öz xarici görkəmini dəyişməməlidir.

Rənglənmənin vəziyyəti 2 dəqiqə müddətində HCl, KOH və NaHCO_3 – in 1%-li məhlullarının təsirinə də davamlı olmalıdır.

Uşaq oyuncaqlarının hazırlanması və realizasiyasına olan gigiyenik tələblər

Uşaq oyuncaqlarının hazırlanması və realizasiyası ilə məşğul olan işçilərin qüvvədə olan normativ sənədlərə uyğun olaraq onların bu müəssisədə işləməsi üçün sağlamlıqlarına dair əks göstərişlər mövcud olmamalıdır. Oyuncaqların qablaşdırılması zamanı istehlakçılar üçün oyuncağa aid izahat vərəqəsində konkret oyun və oyuncaqların hansı yaşlı uşaqlar üçün nəzərdə tutulması göstərilməlidir.

Malların satışı zamanı oyuncaqların istifadə olunma qaydası satıcılar tərəfindən nümayiş etdirilməlidir.

İstehsalın təşkili və həyata keçirilməsi

- Satışa və istehsalə nümunə və normativ-texniki sənədləri sanitar-epidemioloji xidmət tərəfindən müsbət rəyi olan oyuncaqların buraxılmasına icazə verilir.

- Oyuncaqların istehsal edildiyi yerlərin sanitar rejimi və quruluşu mövcud sənaye və istehsal müəssisələrinin binaları üçün olan sanitar-gigiyenik qaydalara və normaların tələblərinə cavab verməlidir.

- Oyuncaqların saxlanılma və satışı üçün nəzərdə tutulan ticarət otaqları və anbarlar mədəni-məişət təyinatlı malların saxlanılması və satışı üçün nəzərdə tutulan otaqlara qoyulan tələblərə uyğun olmalıdır.

- Oyuncaqların hazırlanması ilə məşğul olan işçilər müəyyən edilmiş normalara müvafiq olaraq xüsusi geyimlə təmin olunmalıdırlar. Xüsusi geyimlər müəssisədə saxlanılmalı və müvafiq qaydalara uyğun şəkildə, müntəzəm olaraq yuyulmalıdır.

- Oyuncaqların hazırlanması və satışı ilə bilavasitə məşğul olan işçilər iş qəbul olunarkən və sonralar ildə 1 dəfə olmaqla həkim - terapevtin ümumi baxışından və vərəm müayinəsindən keçməlidirlər.

- Satılmış oyuncaqlar geri qaytarıla bilməz (satıldıqdan sonra qüsurlarla istehsal olunduğu aşkarlananlar istisna olmaqla).
- Geri qaytarılmış oyuncaqları ticarət zalında saxlamaq qadağandır
- Oyuncaq sanitar qaydaların tələblərinə uyğun gəlmədiyi hallarda, onların istehsal və istifadəsi dayandırılaraq, qadağan olunur.

Valideynlərə tövsiyə

- Oyuncağın seçimi və alınması zamanı nəinki oyuncağın özünə, həmçinin qablaşdırılmasının üzərində göstərilən işarələrə də diqqət yetirmək lazımdır.
- Oyuncaq uşağın yaşına uyğun olmalıdır.
- Etiketində təhlükəsizlik bildirişi olmalı və bunlar mütləq oxunaqlı olmalıdır.
- İstifadə qaydası göstərməli və diqqətlə gözdən keçirilərək uşağa bu haqda informasiya verilməlidir.
- Uşağın oyuncağın qablaşdırılma və sellofanı ilə oynamasına icazə verilməməlidir. Bunlar uşağın üzünə yapışanda nəfəs almağını əngəlləyib boğulmasına səbəb ola bilər.
- Böyük uşaq üçün alınan oyuncaqlar kiçik uşaq üçün təhlükəli ola bilər. Bu səbəblə oyun əsnasında uşaqlara nəzarət olunmalıdır.
- Uşaqlara baxan dəyər və ailə böyükləri oyuncaq təhlükəsizliyi ilə əlaqədar məlumatlandırılmalıdır.
- Oyuncaqlar tez-tez gözdən keçirilməli, təhlükə törədə bilən qırılmış və ya xarab olanlar atılmalıdır.
- **CE** (tekniki istifadəyə uyğunluğunu göstərən rəsmi işarə) işarəsi olmayan oyuncaqların satışı yolverilməzdir.
- Sağlamlığa təhlükə törədən məhsulların istifadəsi qadağan edilməlidir.

Oyuncaqların üzərində şərti işarələr

Oyuncaqların qablaşdırılmasının üzərində müxtəlif şərti işarələr göstərilir.

Uyğunluq nişanı məcburi tələblərə zəmanət verir ki, oyuncaq ümumi təhlükəsizliyi üçün zəruri sınaqlardan keçirilib, amma bütün yaş kateqoriyalarından olan uşaqlar üçün təhlükəsizliyə zəmanət vermir.

Oyuncağın konstruksiyasının (məsələn, xırda detalları olan oyuncaqların 3 yaşa qədər uşaqlar üçün təhlükəlidir) xüsusiyyətləri ilə bağlı 0-3 yaş aralığında olan uşaqlar üçün təhlükəli ola bilmə ehtimalı. Belə nişandan əlavə, çox vaxt oyuncaqların istismarı üzrə başqa konkret təhlükəsizlik tələbləri göstərilir.

İşarəsini Aİ (Avropa İttifaqı) istehsalçıları oyuncaqların üzərinə qoyur. Bu işarə zəmanət verir ki, oyuncaq onların təhlükəsizliyi haqqında direktiv tələblərə uyğun istehsal edilmişdir. İşarə sadəcə keyfiyyət nişanı və ya təhlükəsizlik nişanı kimi deyil, həm də məmulat üçün bir növ pasportu təmsil edir və Avropa İttifaqı üzrə oyuncaqların sərbəst daşınmasını təmin edir.

“Şir işarəsi” – İngilis Oyunlar və Hobbii Birliyi tərəfindən hazırlanmışdır. Bu işarə oyuncağın keyfiyyətli və təhlükəsiz olduğunu göstərir və zəmanət verir: istehsalçı oyuncağın bütün təhlükəsizlik qaydalarını nəzərə alıb.

“Təsdiqlənmiş Şir işarəsi” – oyuncaqların təhlükəsizliyinə aid olan kifayət qədər sərt tələbləri əhatə edən Təhlükəsizlik Standartlarına uyğunluq testindən keçirilib.

Oyuncaqlara olan sanitar kimyəvi tələblər

Material və məmulatların adı	Təyin edilən zərərli maddənin adı	Miqrasiya səviyyəsi	
		Su mühiti mq/dm ³ (çox olmaya- raq)	Hava mühiti mq/dm ³ (çox olmaya- raq)
Akrilonitril-bu- tadienstirollu plastiklər	α- Metilstirol	0,1	0,04
	Akriilonitril	0,02	0,03
	Benzaldehid	0,003	0,04
	Benzol	0,01	0,1
	Ksilollar (izomerlərin qarışığı)	0,05	0,2
	Stirol	0,01	0,002
	Toluol	0,5	0,6
	Etilbenzol	0,01	0,02
Polistirol və stirol- ların sopolimerləri	Akriilonitril	0,02	0,03
	Asetaldehid	0,2	0,01
	Aseton	0,1	0,35
	Benzaldehid	0,003	0,04
	Benzol	0,01	0,1
	Butadien	0,05	1,0
	Ksilollar (izomerlərin qarışığı)	0,05	0,2
	Kumol (izopropilbenzol)	0,1	0,014
	Metilmetakrilat	0,25	0,01
	Butil spirti	0,5	0,1
	Metil spirti	0,2	0,5
	Stirol	0,01	0,002
	Toluol	0,5	0,6
	Formaldehid	0,1	0,003
	Etilbenzol	0,01	0,02

Poliiolefin tərkibli materiallar	Asetaldehid	0,2	0,01
	Aseton	0,1	0,35
	Heksan	0,1	-
	Heksen	-	0,085
	Heptan	0,1	-
	Hepten	-	0,65
	İzopropil spirti	0,1	0,6
	Butil spirti	0,5	0,1
	İzobutil spirti	0,5	0,1
	Metil spirti	0,2	0,5
	Propil spirti	0,1	0,3
	Formaldehid	0,1	0,03
	Etilasetat	0,1	0,1
Vinilasetat tərkibli materiallar	Asetaldehid	0,2	0,01
	Vinilasetat	0,2	0,15
	Heksan	0,1	-
	Heptan	0,1	-
	Formaldehid	0,1	0,003
Polivinilxloridlər	Asetaldehid	0,2	0,01
	Aseton	0,1	0,35
	Benzol	0,01	0,01
	Vinilxlorid	0,01	0,01
	Dibutilftalat	Yol verilmir	Yol verilmir
	Dimetilftalat	0,3	0,007
	Dioktilftalat	2,0	0,02
	Dietilftalat	3,0	0,01
	Butil spirti	0,5	0,1
	İzobutil spirti	0,5	0,1
	İzopropil spirti	0,1	0,6
	Metil spirti	0,2	0,5
	Propil spirti	0,1	0,3
	Toluol	0,5	0,6
	Fenol	0,05	0,003

	Ümumi fenolların cəmi	0,1	-
	Sink	1,0	-
	Qalay	2,0	-
Poliuretanlar	Asetaldehid	0,2	0,01
	Aseton	0,1	0,35
	Benzol	0,01	0,1
	Butilasetat	0,1	0,1
	İzopropil spirti	0,1	0,6
	Metil spirti	0,2	0,5
	Propil spirti	0,1	0,3
	Toluol	0,5	0,6
	Formaldehid	0,1	0,003
	Etilasetat	0,1	0,1
	Etilenqlikol	1,0	1,0
Poliamidlər	Benzol	0,01	0,1
	Heksametilendiamin	0,01	0,001
	e-kaprolaktam	0,5	0,06
	Metil spirti	0,2	0,5
	Fenol	0,05	0,003
	Ümumi fenolların cəmi	0,1	-
Poliakrilat	Akrlonitril	0,02	0,03
	Heksan Heptan	0,1	-
		0,1	-
	Metilmekrilat	0,25	0,01
Poliefir tərkibli materiallar	Asetaldehid	0,2	0,01
	Aseton	0,1	0,35
	Metilasetat	0,1	0,07
	Metil spirti	0,2	0,5
	Propil spirti	0,1	0,3
	Fenol	0,05	0,003
	Ümumi fenolların cəmi	0,1	-
	Formaldehid	0,1	0,003

Tereftal turşu tərkibli sopolimer- lər və polietilente- reftalat	Asetaldehid	0,2	0,001
	Aseton	0,1	0,35
	Dimetiltereftalat	1,5	0,01
	Butil spirti	0,5	0,1
	İzobutil spirti	0,5	0,1
	Metil spirti	0,2	0,5
	Formaldehid	0,1	0,003
	Etilenqlikol	1,0	1,0
Plokarbonat	Difinelolpropan	0,01	0,04
	Metilənxlorid	7,5	-
	Fenol	0,05	0,003
	Ümumi fenolların cəmi	0,1	-
	Xlorbenzol	0,02	0,1
Fenoplastlar və aminoplastlar	Asetaldehid	0,2	0,01
	Fenol	0,05	0,003
	Ümumi fenolların cəmi	0,1	-
	Formaldehid	0,1	0,003
Epoksid qətranı tərkibli polimer materiallar	Asetaldehid	0,2	0,001
	Fenol	0,05	0,003
	Ümumi fenolların cəmi	0,1	-
	Formaldehid	0,1	0,003
	Epixlohidrin	0,1	0,2
Parafinlər və mumlar	Asetaldehid	0,2	0,001
	Aseton	0,1	0,35
	Benzopiren	Yol verilmir	Yol verilmir
	Heksan	0,1	-
	Heptan	0,1	-
	Butil spirti	0,5	0,1
	Metil spirti	0,2	0,5
	Toluol	0,5	0,6
	Formaldehid	0,1	0,003

Rezinolateks kompozisiyalar	Aqidol 2	2,0	-
	Aqidol 40	1,0	-
	Akrilonitril	0,02	0,03
	Altaks	0,4	-
	Asetofenon	0,1	0,003
	Benzopiren	Yol verilmir	Yol verilmir
	Vulkasit (Etilfenilditiokarbamatsink)	1,0	-
	Dimetilditiokarbamatsink (simat)	0,6	-
	Dietilditiokarbamatsink (etilsimat)	0,5	-
	Dimetilftalat	0,3	0,007
	Dibutilftalat	Yol verilmir	Yol verilmir
	Dioktilftalat	2,0	0,02
	Dietilftalat	3,0	0,01
	Difenilquanidin	0,5	-
	Kaptaks (2-merkaptobenzetiazol)	0,4	-
	Stirol (venilbenzol)	0,01	0,002
	Sulfenamid C (Sikloheksil- 2-benzetiazolsulfenamid)	0,4	-
	Tiuran D (tetrametiltiuran disulfid)	0,5	-
	Tiuran E (tetraetiltiuram disulfid)	0,5	-
	Sink	1,0	-
Silikonlar	Asetaldehid	0,2	0,01
	Benzol	0,01	0,1
	Butil spirti	0,5	0,1
	Metil spirti	0,2	0,5
	Fenol	0,05	0,003
	Ümumi fenolların cəmi	0,1	-
	Formaldehid	0,1	0,003

Kağız, Karton	Asetaldehid	0,2	0,01
	Aseton	0,1	0,35
	Benzol	0,01	0,1
	Butilasetat	0,1	0,1
	Ksilollar (izomerlərin qarışığı)	0,05	0,2
	Butil spirti	0,5	0,1
	İzobutil spirti	0,5	0,1
	Metil spirti	0,2	0,1
	İzopropil spirti	0,1	0,6
	Toluol	0,5	0,6
	Formaldehid	0,1	0,003
	Etilasetat	0,1	0,1
	Sink	1,0	-
Ağac	Asetaldehid	0,2	0,01
	Butil spirti	0,5	0,1
	İzobutil spirti	0,5	0,1
	Metil spirti	0,2	0,5
	İzopropil spirti	0,1	0,6
	Fenol	0,5	0,003
	Ümumi fenolların cəmi	0,1	-
	Formaldehid	0,1	0,003
Keramika, Şüşə	Alüminium	0,5	-
	Bor	0,5	-
	Sink	1,0	-
	Titan	0,1	-
Süni xəz, tekstil materialı	Akrilonitril	0,02	0,03
	Aseton	0,1	0,35
	Benzol	0,01	0,1
	Vinilasetat	0,2	0,15
	Metil spirti	0,2	0,5
	Toluol	0,5	0,6

	Fenol	0,05	0,003
	Ümumi fenolların cəmi	0,1	-
	Formaldehid	50mk/q	0,003
Boyalar, qələmlər, flomastrlar, plastilinlər və digər analogi məmulatlar	Fenol	0,05	0,003
	Ümumi fenolların cəmi	0,1	-
	Formaldehid	0,1	0,003
Polad	Dəmir	0,3	-
	Manqan	0,1	-
	Xrom (Cr3+)	Cəmi	-
	Xrom (Cr6+)	0,100	-
	Nikel	0,1	-
	Mis	1,0	-
Bürünc (qalaylanmış)	Mis	1,0	-
	Sink	1,0	-
	Nikel	0,1	-
	Qalay	2,0	-
	Qurğuşun	0,03	-
Alüminiumun ərintiləri	Alüminium	0,5	-
	Manqan	0,1	-
	Dəmir	0,3	-
	Mis	1,0	-
	Sink	1,0	-
Qurğuşun gümüş ərintiləri	Qurğuşun	0,03	-
	Kadmium	0.001	-
	Gümüş	0,05	-

1. Андреева Е.Е. Здоровья детей и подростков в организованных коллективах образовательных учреждений города Москвы/ Здоровье населения и среда обитания . М.2015 – 10 (271). С.12-15
2. Гигиена детей и подростков. Руководство к практическим занятиям (учебное пособие) / под редакцией Кучмы В.Р. –Москва -2015-523с.
3. Gürzəliyev S.A., Məmmədova Z.B., Süleymanzadə N.Q., Həsənova S.Ə., Balayeva Ş.M. və İsmayılova Z.Q. Uşaq və yeniyetmələr gigiyenası (dərslük) - Bakı-2010-289s.
4. Кучма В.Р. Гигиена детей и подростков (учебник) –Москва -2015-523с.
5. Мельниченко П.И. Гигиена с основами экологии человека (учебник) – Москва -2011-751с.
6. Производство и реализация игр и игрушек. СанПиН 2.4.7.007 -93

